

7/6822
G.K.172

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30824082/610- 5084
Konu : Aydın Milletvekili
Hüseyin YILDIZ'ın
Yazılı Soru Önergesi

SÜRELİDİR
.../.../2016
07 Eylül 2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 15/07/2016 tarihli ve 43452547-120.07-46145 sayılı yazınız.

Aydın Milletvekili Hüseyin YILDIZ'ın; Menderes Nehri'ndeki kirlenme hakkında Bakanlığımıza yöneltmiş olduğu 7/6822 Esas sayılı yazılı soru önergesi incelenmiş olup, konuya ilişkin cevabımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
Bakan

EK:

-Cevap Yazısı (1 Adet, 3 Sayfa)

AYDIN MİLLETVEKİLİ
SAYIN HÜSEYİN YILDIZ'IN
TBMM 7/6822 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
DAİR SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR:

Aydın ili tarımsal zenginlik bakımından Türkiye'de önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde üretilen incirin yüzde 63'ü, kestanenin yüzde 36'sı, zeytinin yüzde 20'si, pamuğun ise yüzde 13'ü Aydın'da üretilmektedir.

Ancak, sanayi, plansız kentleşme, jeotermal santral sayısındaki artış ve bu santrallerin tarım arazilerinde yarattığı kirlilik, Aydın'ın doğal kaynaklarını günden güne yok etmekte ve tarıma büyük zarar vermektedir. Kentte tarımı yok olma noktasına getiren en önemli sorun ise, geçmiş yıllarda "Ege'nin hayat damarı" olarak adlandırılan Menderes Nehri'nin kirliliğidir.

Uşak deri fabrikalarından çıkan atıklar, bölgedeki Ulubey Kanyonu'na dökülmekte, oradan da Aydın Ovası'na su veren Adıgüzel Barajı'nda birikmektedir. Bölgeden gelen bilgiler deri atölyelerinin çoğunun arıtma sistemine sahip olmadığı, sahip olanların da maliyet gerekçesiyle bu arıtmayı kullanmadığı yönündedir.

Bölgeye kurulan arıtma tesisi de kirli suyu temizlemekte yetersiz kalmakta, bu kirli su ne yazık ki Aydın Ovası'ndaki tarım arazilerini sulamakta kullanılmaktadır. Hem deri fabrikaları hem diğer tesisler, hem de jeotermal santraller nedeniyle Menderes'te oluşan bu kirlilik, Aydın Tabip Odası'na göre nehir çevresinin "uluslararası felaket bölgesi" ilan edilmesini gerektirecek boyuta gelmiştir. Bir zamanların hayat veren nehri Menderes, uzun bir süredir ölüm saçmaktadır.

Nehirdeki kirlilik toprak ve tarımsal ürünlere verdiği zararın yanında, Aydın'daki kanser oranlarını da Türkiye ortalamasının üzerine çıkarmıştır. Aydın ilinde en fazla kansere yakalanma oranı, Menderes Nehri'ne yakın yerleşim yerlerinde görülmekte, bu bölgede kanser kaynaklı ölümler giderek artmaktadır.

Bu bağlamda;

- 1) Uşak'ta bulunan deri atölyelerinin ve bölgedeki diğer sanayi kuruluşlarının atık arıtma sistemi kullanımını yaygınlaştırmaya yönelik çözüm üretmeyi düşünüyor musunuz?
- 2) Arıtma kullanmayan fabrikalar için kesilen para cezaları dışında bir yaptırımınız olacak mı?
- 3) 2,5 milyon insanın yaşadığı, 25 bin kilometrekarelik bir alana hitap eden Menderes Havzası'nın eski verimine kavuşarak yaşanılabilir bir yer haline gelmesi için bir çalışma yapılacaktır mı?
- 4) Menderes Havzası'nda yaşayanlar başta olmak üzere bölge halkında görülen kanser vakaları artışına ilişkin bir araştırma yapmayı düşünüyor musunuz?
- 5) Menderes Nehri'nin geçtiği Afyon, Uşak, Denizli ve Aydın illerindeki belediyelerin % 86'sının arıtma tesisi bulunmamaktadır. Tesisi olmayan belediyelere arıtma tesisi kurulması yönünde çalışmalarınız olacak mıdır?
- 6) Beşparmak Dağları'ndaki kuartz ve feldspat maden ocakları da atıklarını dereler yoluyla Menderes Nehri'ne akıtmaktadır. Özellikle Çine Çayı şu anda kirlilik nedeniyle yaşam barındıramaz hale gelmiştir. Bu maden ocaklarının yarattığı kirlilik için bir çalışma yapılmaktadır mıdır?

CEVAP:

5491 sayılı Kanun ile değişik 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna dayandırılarak çıkarılan Yönetmelik/Tebliğ/Genelge uyarınca; Ülkemizde faaliyet gösteren deri işletmeleri de dahil olmak üzere tüm sanayi tesisleri, atık su arıtma tesislerini kurmak ve işletmek zorunda olup, işletmeler ürettikleri atık suları alıcı ortamlara deşarj etmeden önce Su Kirlilięi Kontrolü Yönetmelięinde belirtilen deşarj standartlarına indirgeyecek şekilde arıtmakla mükelleftirler. Atık sularını alıcı ortama deşarj ettiği halde uygun arıtma yapmayan tüm işletmelere idari yaptırımlar uygulanmaktadır.

(1) 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 15. maddesinde; "Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davrananlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir. Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur." hükümlerine göre faaliyet durdurma cezaları verilebilmektedir.

(2) Yine aynı kanunun 27. maddesinde "Bu Kanunda yazılı fiiller hakkında verilecek idari nitelikteki cezalar, bu fiiller için diğer kanunlarda yazılı cezaların uygulanmasına engel olmaz." hükmü ile 26/09/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu çevreye karşı suçların düzenlendiği 181. ve 182. maddelerinin ihlali halinde Bakanlığımızca yayımlanan 2015/7 sayılı Genelge gereği Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmaktadır.

Büyük Menderes Havzası'nda yer alan ilçe merkezlerinde yaşıyan nüfusun % 85'ine atık su arıtma hizmeti verilmektedir. Ayrıca, Bakanlığımızın ilgili kuruluğu olan İller Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğüne yürütölen "Yerel Yönetimlerin Atık su Altyapı Tesisleri İnşaatlarını Destekleme Protokolü" kapsamında Büyük Menderes havzasında yer alan yerleşim yerlerinden atık su altyapısı olmayan ve eksik olanların, en kısa sürede tamamlanması planlanmaktadır. Ayrıca, Havzada katı atık yönetimine ilişkin katı atık düzenli depolama tesisleri tamamlanmış olup, ihtiyaç duyulması halinde katı atık yatırımları gecikmeden tamamlanacaktır.

06.08.2004 tarihinde; faaliyetleri ile çevreyi olumsuz yönde etkileyen, Çanlı ve Yeni Tabakhane de faaliyet gösteren bu tesislerin Karma Organize Sanayi Bölgesine (KOSB) taşınmaları veya kapanmaları yönünde alınan Mahalli Çevre Kurulu Kararı, 31.12.2005 tarihinde uygulanmaya başlanmış ve yapılan çalışmalar sonucunda; 31.12.2006 tarihi itibarıyla; 209 adet işletmeden 139 adedi kapatılmış, 70 adedinin de Uşak Deri (Karma) Organize Sanayi Bölgesi'ne (KOSB) taşınması sağlanmışır. Sonuç olarak; Çanlı ve Yeni Tabakhane Mevkiinde atık suları ile çevreyi olumsuz etkileyen hiçbir işletme kalmamıştır.

Mevcut haliyle; endüstriyel atık suyu mevcut tüm deri işletmeleri ile diğer işletmelerin büyük bir kısmı KOSB içerisinde çok az bir kısmı ise münferit olarak faaliyet göstermektedir. KOSB içerisinde faaliyet gösteren işletmelerin endüstriyel ve evsel atık suları, Aralık 2016'da işletmeye alınan ve Bakanlığımızdan Atık su Deşarjı konulu Çevre İznine sahip Merkezi Atık su Arıtma Tesisinde arıtıldıktan sonra Dokuzsele Deresi'ne deşarj edilmektedir. Ayrıca, tesis çıkışında Gerçek Zamanlı Uzaktan Atık su İzleme İstasyonu bulunmakta olup, tesis deşarjı Bakanlığımız ve İl Müdürlüğümüz tarafından sürekli, online olarak izlenebilmektedir. İl'de faaliyet gösteren münferit işletmelerin tümünün ise atık su arıtma tesisleri mevcuttur.

Söz konusu atık su arıtma tesisleri işletmeye alındıkları tarihten itibaren Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından sürekli takip edilmektedir. Düzenli ve verimli çalışan işletilmelerin bu kapsamda ihtiyaç duyulan revizyonları yaptırmaları ve gerekli izinleri almaları yönünde çalışmalar yapılmıştır. Yapılan denetimlerde yönetmelik değerlerinin sağlanmadığının tespit edilmesi halinde 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında gerekli idari yaptırımlar uygulanmakta ve uygunsuz durumlar süreci takip edilmektedir.

22/03/2015 tarihli ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atık su İzleme Sistemleri Tebliği” Kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzeri olan atık su arıtma tesislerine izleme sistemleri kurulumu sağlanmış ve Sıcaklık, pH, Çözünmüş oksijen, Elektriksel İletkenlik ve Debi parametreleri Bakanlığımız Merkezi yazılımına on-line olarak iletilmektedir. Bu sistemlere Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) ve Askıda Katı Madde (AKM) parametreleri eklenmeye başlanılmıştır. Eklenen yeni parametreler ile birlikte otomatik numune alma cihazlarının kurulumları sağlanacaktır. KOİ, AKM ve otomatik numune alma cihazının tesislere kurulması ile, işletmenin tabi olduğu SKKY Sektör tablosu limit aşımalarında verilen uyarıya göre sistemin otomatik numune alması sağlanarak, numunenin yetkili laboratuvarında analizinin yapılması ve analiz sonucuna göre gerekli işlemlerin başlatılması sağlanacaktır.

Sürekli izleme faaliyetleri ile teknolojik denetim yapılmakta olup, her tesisin başında bir görevli bulunmasıyla dahi elde edilemeyecek denetim etkinliği yakalanmaktadır. Kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzeri olan atık su arıtma tesisleri sürekli 7/24 online izleme faaliyetleri kapsamında Uşak İlinde 3 adet (Belediye, Uşak OSB, Uşak Deri karma OSB) Afyon ilinde 1 adet (Belediye) Denizli ilinde 2 adet (Belediye ve Denizli OSB) Aydın İlinde 3 adet (Belediye, Didim Belediyesi, Nazilli Belediyesi) on-line atık su izleme istasyonumuz mevcuttur.

Büyük Menderes Nehri'nde kirliliğe sebep olan ve basına da yansıyan haberlere konu olan maden işletmeleri gibi atık su oluşumuna sebep olan tesislerde yine diğer işletmeler gibi denetlenmekte ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli iş ve işlemler tesis edilmektedir. İlimizde yer alan maden işletmelerinin büyük çoğunluğu faaliyetleri sonucu oluşan atık sularını proseste yeniden kullanmaktadır. Çine Çayı'na ve bağlantılı derelere atık su deşarjı yapıldığı tespit edildiğinde gerekli idari yaptırımlar uygulanmaktadır.

Bununla birlikte, Çine Çayı'ndaki bir diğer kirlilik sebebi olan zeytinyağı işletmelerinden kaynaklanan ve yüksek miktarda organik madde içeriğine sahip karasuların Çine Çayı ve bağlantılı yan derelere deşarjının önüne geçilmesi için Bakanlığımız ve TÜBİTAK tarafından yapılan projelere katkı sağlanmaktadır. Bununla birlikte, 2015/10 sayılı "Zeytinyağı Tesislerinde Oluşan Atık suların Yönetiminde Uyulması Gereken Teknik Hususlar" Genelgesi kapsamında bu tesislerin Genelgeyle uyumlu hale getirilmesi çalışmaları yapılmakta olup bu kapsamda ilimizde bulunan 156 zeytinyağı işletmesinde denetim gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, Menderes Havzasında yaşayanlar başta olmak üzere, bölge halkında görülen kanser vakaları artışına ilişkin bir araştırma yapması hususunda; Sağlık Bakanlığından bilgi alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

